

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21.07.1975, sp. zn. 11 Tz 31/75, ECLI:CZ:NS:1975:11.TZ.31.1975.1

Číslo: 4/1976

Právní věta: K výkladu znaků trestného činu výtržnictví podle § 202 tr. zák. po novelizaci zákonem č. 45/1973 Sb. Dřívější odsouzení pachatele, které je formálním znakem přečinu proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb., nemůže tento znak zpětnosti splňovat, jestliže v době rozhodování soudu o uvedeném přečinu je dřívější odsouzení pro čin obdobné povahy zahlazeno nebo o něm platí fikce neodsouzení.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 21.07.1975

Spisová značka: 11 Tz 31/75

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Přečin proti socialistickému soužití, Výtržnictví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 3 odst. 4
§ 202 odst. 1 150/1969 Sb. § 9 odst. 1 písm. a 60/1961 Sb. § 19

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČSR po vyslovení porušení zákona zrušil rozsudek městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 1974 sp. zn. 6 To 500/74 a rozsudek obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 29. 10. 1974 sp. zn. 4 T 72/74 a přikázal obvodnímu prokurátorovi pro Prahu 2, aby věc znovu projednal a rozhodl. K výkladu znaků trestného činu výtržnictví podle § 202 tr. zák. a přečinu proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 Sb. mimo jiné uvedl:

Z odůvodnění:

Rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 29. 10. 1974 sp. zn. 4 T 72/74 byl obviněný uznán vinným přečinem proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 písm. a) zák. číslo 150/1969 Sb., že dne 16. 1. 1974 v Praze 2 ve vinárně Kravín na třídě W. Piecka napadl P. L., udeřil jej do obličeje a způsobil mu tržnou ránu na levém obočí, v důsledku čehož byl poškozený neschopen práce od 16. 1. do 23. 1. 1974; za trestný čin obdobné povahy byl již v posledních třech letech odsouzen. Za to byl obviněnému uložen nepodmíněný trest odnětí svobody na 2 měsíce a pro výkon trestu byl obviněný zařazen do první nápravně výchovné skupiny. Výrokem o vině se obvodní soud odchýlil od právního posouzení stíhaného skutku v obžalobě, která v něm spatřovala znaky trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák.

K odvolání obviněného městský soud v Praze rozsudkem za dne 28. 11. 1974 sp. zn. 6 To 500/74 zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu a při nezměněném výroku o vině uložil obviněnému trest odnětí svobody v trvání šest měsíců, jehož výkon podmíněně uložil na zkušební dobu dvou roků.

Proti tomuto rozsudku podal ministr spravedlnosti ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona. V ní namítá především nesprávné právní posouzení skutku stíhaného obžalobou.

Podle odůvodnění rozsudků soudů nižších stupňů přišel obviněný spolu s L. T. do uvedené vinárny dne 16. 1. 1974 kolem 1 hod. a popíjeli víno. Asi po hodině přisedl si obviněný k jinému stolu, kde seděli čtyři mladíci a z nich jednomu – B. I. – dal políček. Nato vstal P. L., druhý ze čtyř uvedených mladíků, a obviněného odstrčil; přitom obviněný zasáhl úderem ruky L. do obličeje a způsobil mu menší poranění.

Rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon, pokud stíhaný skutek obviněného byl po právní stránce posouzen jako přečin proti socialistickému soužití podle § 9 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 Sb. Tohoto přečinu se dopustí pachatel, který nepřístojným chováním, zejména výhrůžkami, urážlivými výroky nebo skutky, pomlouváním, rvačkou, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním naruší socialistické soužití občanů nebo se dotkne jejich důstojnosti a cti, přestože byl v posledním roce pro některý čin obdobné povahy postižen anebo v posledních třech letech pro některý z trestných činů obdobné povahy odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu za takový trestný čin propuštěn.

Je nepochybné, že jednání obviněného, pokud by nenaplnovalo znaky trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 tr. zák. nebo jeho pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. popř. jiného trestného činu, by naplnovalo znaky přečinu uvedené v § 9 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 Sb. V daném případě však nebyl splněn žádný ze znaků uvedených v dovětku posléze zmíněného ustanovení § 9 odst. 1 cit. zák.

Soudy obou stupňů zpětnost ve smyslu uvedeného dovětku § 9 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb. spatřovaly v tom, že obviněný byl dříve odsouzen rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 25. 4. 1973 sp. zn. 2 Ta 22/73 pro trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156 odst. 2 tr. zák., který je nepochybně trestným činem obdobné povahy. Soudy nižších stupňů však pochybily, jestliže se nezabývaly otázkou, zda na toto odsouzení se nevztahuje fikce zahlazení; posléze uvedeným rozsudkem byl totiž obviněný odsouzen k trestu nápravného opatření v trvání tří měsíců s tím, že za tuto dobu připadá z odměny za práci 10 % státu. Toto nápravné opatření bylo však vykonáno – jak si Nejvyšší soud ČSR ověřil (§ 276 tr. ř.) – dne 31. ledna 1974. Tímto dnem proto ve smyslu § 45 odst. 3 tr. zák. se na obviněného hledí, jako by nebyl odsouzen.

Dřívější odsouzení pachatele, které je jedním z formálních znaků podle § 9 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb., nemůže tento znak zpětnosti splňovat, jestliže ohledně něho v době rozhodování soudu platí fikce zahlazení. Důsledkem této fikce je, že nemohou nastat nadále účinky, které zákon spojuje s odsouzením, a to ani když čin vykazující znaky a přečinu podle § 9 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb. byl spáchán ještě v době, kdy stran dřívějšího odsouzení za trestný čin zákonná fikce zahlazení ještě nenastala. (Tu srov. č. 9/1966 sb. rozh. tr. a dále stať „K výkladu formálního znaku recidivy“ ve Zprávě o výsledcích průzkumu a zhodnocení praxe soudů při postihu recidivistů v čísle 10/1974 sb. rozh. tr.). Protože soudy obou stupňů v dané věci rozhodovaly až poté, kdy stran odsouzení obviněného ve věci 2 Ta 22/73 obvodního soudu pro Prahu 10 nastala zákonná fikce zahlazení, nebyl pro stíhané jednání dán formální znak uvedený v dovětku § 9 odst. 1 zák. č. 150/1969 Sb.

Pro úplnost v těchto souvislostech je třeba dodat, že podle provedených důkazů nebyla dána zpětnost jiným dřívějším odsouzením (srovn. opis z rejstříku trestů) ani postižením (srovn. negativní

zprávu MO VB v Praze 2 ze 7. 3. 1974).

Je třeba přisvědčit stížnosti pro porušení zákona, že soud není vázán právním posouzením stíhaného skutku v obžalobě (§ 220 odst. 2 tr. ř.) a že v projednávané věci některé okolnosti nasvědčovaly, že by mohlo jít o trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák.

Výtržností ve smyslu zákonného znaku posléze uvedeného trestného činu je jednání, které narušuje klidné soužití občanů, veřejný klid a pořádek. výtržnost jako jednání proti veřejnému klidu a pořádku socialistické společnosti může být zaměřena proti nejrůznějším předmětům útoku, zpravidla bývá namířena proti lidem a proti majetku. Povahu výtržnosti mohou mít i některá nenásilná jednání, zejména různá jednání svévolná. Těmito okolnostmi je určován význam chráněného zájmu.

Skutek obviněného stíhaný v projednávané věci se stal v lednu 1974, tedy již za účinnosti novely č. 45/1973 Sb., podle níž se k naplnění trestného činu výtržnictví nevyžaduje, aby šlo o jednání motivované „zjevnou neúctou vůči společnosti“. Tento trestný čin je naplněn, jestliže se pachatel veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném dopustil hrubé neslušnosti nebo výtržnosti. Tím se ulehčuje postih výtržnických jednání a posiluje ochrana veřejného pořádku (srov. důvodovou zprávu k zák. č. 45/1973 Sb.).

Odpadnutí znaku „ze zjevné neúcty vůči společnosti“ charakterizujícího pohnutku pachatele však neznamena, že každé jednání výtržnické povahy je třeba posuzovat jako trestný čin výtržnictví; je třeba i nadále pečlivě dokazovat a hodnotit materiální podmínku spáchaného činu z obecných hledisek uvedených v § 3 odst. 4 tr. zák., aby mohlo být spolehlivě posouzeno, zda stíhaný skutek vykazuje znaky trestného činu či nikoli (srov. Plst 3/74 Nejvyššího soudu ČSSR).

Z těchto hledisek je třeba u činů výtržnické povahy změřit se zejména na tyto otázky:

- Uvážit, jaká byla intenzita útoku, jeho typické rysy a průběh, jimiž je výraznou měrou charakterizován především způsob provedení činu. tu je třeba hodnotit, šlo-li jen o slovní projevy (např. slovní nadávky, povykování apod.), či též nebo výlučně o jiné projevy nebezpečnější (např. fyzické atakování občanů, použití násilí, poškozování majetku apod), popř. zda a jaké doprovodné jevy tu přistupovaly (např. hlasité spílání, házení kamením, povalení židlí nebo stolu, jiná svévolná jednání apod.). V těchto souvislostech je třeba dále hodnotit, zda a jak reagoval pachatel např. na výzvy jiných občanů, popř. zakročujících orgánů SNB, zvláště zda potom ustal ve výtržnickém jednání či v něm pokračoval nebo je dokonce stupňoval.

- Posoudit, za jakých okolností byl čin spáchán, např. byl-li spáchán na pracovišti v kolektivu spoluzaměstnanců, na ulici nebo na jiném veřejném prostranství, v pohostinském podniku, při shromáždění nebo na veřejné schůzi, šlo-li o denní nebo noční dobu, byl-li útok spáchán jednotlivcem či více osobami, jaký byl věk a fyzická zdatnost napadených občanů, zda, popř. do jaké míry byl pachatel ovlivněn požitím alkoholického nápoje apod. Zjišťování těchto okolností je významné zejména proto, že zcela stejné jednání pachatele vykazující rysy výtržnictví může být v některém případě posouzeno jako trestný čin výtržnictví (např. došlo-li k němu na slavnostním shromáždění občanů) a v jiném případě může jít jen o přestupek podle § 19 zák. č. 60/1961 Sb., popř. za podmínek zpětnosti o přečin podle § 9 odst. 1 písm. a) zák. č. 150/1969 (např. došlo-li k němu ve společnosti celkově již rozjařené). Zejména při výtržnostech v pohostinských místnostech, při zábavách, na shromážděních apod. je třeba též hodnotit, do jaké míry byl konkrétní výtržností narušen jejich průběh a jak na takové jednání pachatele reagovaly ostatní přítomné osoby.

- Posoudit, z jakých pohnutek byl čin spáchán, čím byl motivován. I když specifická pohnutka spáchaní činu „ze zjevné neúcty vůči společnosti“ odpadla jako formální znak trestného činu výtržnictví, nezbavuje to soudy povinnosti dokazovat ji z hlediska ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. Tu je

třeba zejména dokazovat a hodnotit, zda šlo např. o pohnutka, kterou pachatel projevil aroganci vůči ostatním občanům, nebo zda byl vyprovokován a vybočil jen z rámce normální reakce a do jaké míry, zda jednání nebylo jen nevhodným nepřípadným projevem atd.

- Zhodnotit, zda výtržnickým jednáním došlo k následkům a k jakým, i když ani následek není formálním znakem tohoto trestného činu; zejména je třeba dokazovat a hodnotit stupeň poranění napadených osob, popř. poškození jejich oděvů, zda došlo k poškození cizí věci nebo majetku v socialistickém vlastnictví a v jakém rozsahu apod.

- Součástí podmínek určujících stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je i osoba pachatele. I když ani tu nepůjde o hodnocení osoby pachatele ve vztahu ke zmíněném vypuštěnému znaku, že se činu dopustil „ze zjevné neúcty vůči společnosti!“, je třeba zjišťovat, a hodnotit celkový profil pachatele, jeho dosavadní způsob života, jeho pracovní zapojení a výsledky v práci, občanský a rodinný život, jeho povahové vlastnosti, a to ve vztahu k ostatním zjištěným okolnostem uvedeným v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák. Jinak bude zpravidla třeba posuzovat výtržnický projev recidivisty, zejména byl-li dříve odsouzen pro trestný čin, nebo osoby postižené již pro přestupek obdobně, tj. násilnické povahy, než stejné jednání pachatele, který dosud vedl řádný život pracujícího člověka, a šlo u něho jen o zcela ojedinělé vybočení z mezí jinak řádného života.

Uvedeným požadavkům nevyhovuje rozsah dosud provedených důkazů. Dosud neobjasněny zůstaly zejména intenzita útoku, délka jeho trvání, následky poranění poškozeného, popř. jiné doprovodné jevy, dále stupeň ovlivnění alkoholem u obviněného a ostatních přítomných osob, zda došlo k napomínání obviněného ze strany hostů nebo obsluhujícího personálu. V neposlední řadě nebyl objasněn ani motiv jednání obviněného (zejména tu nebyl odstraněn rozpor mezi odlišujícími se výpověďmi svědků stran tvrzené provokace posunky na obviněného); nebyly odstraněny rozpory ani ve výpovědích svědků, aby mohlo být bezpečně posouzeno, zda obviněný byl poškozeným L. povalen na zem a zejména za jaké situace poškozeného udeřil. Vzhledem k rozsahu a povaze potřebného došetření byla věc po vyslovení porušení zákona a po zrušení rozsudků soudů obou stupňů vrácena prokurátorovi.